

Van beroeps- profiel naar opleidingsprofiel

Het nieuwe beroepsprofiel beschrijft de essentie en het unieke karakter van het beroep leraar lichamelijke opvoeding (LO). Het beroepsprofiel is niet alleen het uithangbord (beeld) van de leraar LO in het werkveld, maar is ook het richtpunt (perspectief) voor de ontwikkeling van het landelijke opleidingsprofiel leraar LO (zie het Beroepsprofiel Leraar LO 2025 en het artikel in LO Magazine 3, 2025). In deze tekst een kritische blik op het beroepsprofiel als richtpunt voor een LO-opleiding. | Chris Hazelebach

Scan of klik [hier](#) naar het Beroepsprofiel Leraar LO 2025

Vijf beroepsdomeinen

Het beroepsprofiel bestaat uit vijf beroepsdomeinen:

- Vakinhoudelijk handelen
- Vakdidactisch handelen
- Pedagogisch handelen
- Onderzoekend handelen
- Professionele identiteit

Elk domein wordt verduidelijkt met ongeveer negen zinnen, die beschrijven wat een ervaren docent binnen dit domein concreet doet. Bijvoorbeeld bij vakinhoudelijk handelen staat de zin: 'de leraar stelt een onderwijsprogramma op dat rekening houdt met individuele verschillen tussen leerlingen'. Deze 5 x 9 = 45 zinnen geven een goed beeld wat een ervaren leraar LO zou kunnen doen. Uit een onderzoek blijkt dat zeventig procent van de bevroegde leraren vinden dat deze 45 zinnen dekkend zijn voor het beroep van de leraar LO. De vraag is wel wat deze leraren met 'dekkend' bedoelen. Waarschijnlijk herkennen de ervaren leraren deze zinnen en hebben ze het ooit ook wel eens gedaan. Bijvoorbeeld bij vakinhoudelijk handelen staat de volgende zin: 'de leraar bepaalt doelgericht de leerhoud van het leergebied op basis van gedegen kennis van de wettelijke kaders'. Maar hoeveel ervaren leraren hebben daadwerkelijk gedegen kennis van de wettelijke kaders? Het beroepsprofiel geeft een beeld van de ideale leraar, die waarschijnlijk in het echt niet bestaat. De kracht van zo'n ideaal leraarsbeeld is dat het richting geeft aan wat leraren nog kunnen bijleren, wetende dat elk ideaal onbereikbaar blijft. Zie bijvoorbeeld de concretisering van het domein pedagogisch handelen uit het beroepsprofiel in afbeelding 1.

Beroepsdomein als een familie!

Een beroepsdomein kan opgevat worden als een soort familienaam, waarin elk familielid (leraar) gelijkenis vertoont met andere familieleden. Maar elk familielid (leraar) is net even anders dan de rest. Er zijn veel overeenkomsten tussen de leden maar, er is niet één element (bv grote neus) die opgaat voor alle familieleden. Zo is het ook met leraren, ze passen allemaal in het beroepsdomein, maar er is niet één zinnetje die opgaat voor alle LO-leraren.

Zijn de beroepsdomeinen gelijkwaardig?

In het vorige beroepsprofiel (2017) waren er drie domeinen: 'vakinhoudelijk, vakdidactisch en pedagogisch bekwaam'. Om deze drie domeinen was een vierde algemene domein met de titel: 'brede professionele basis'. Het domein 'brede professionele basis' is in het nieuwe beroepsprofiel uitgewerkt in twee nieuwe domeinen: onderzoekend handelen en professionele identiteit. Daarbij wordt verwezen naar de wet, maar daar staat alleen de term 'professionele basis'. Er wordt in het nieuwe beroepsprofiel verwezen naar de 'landelijke generieke kennisbasis educatieve opleidingen', maar die verschijnt pas in 2026. Onduidelijk

Afbeelding 1 Concretisering van het domein pedagogisch handelen**Concretisering pedagogisch handelen****De leraar LO:**

- draagt zorg voor een (leer)klimaat, passend bij de leerlingen, waarin sprake is van vertrouwen, veiligheid, samenwerking, zorg, respect en ruimte voor exploratie;
- schept duidelijkheid en structuur door doelen en verwachtingen uit te spreken en daar consequent en consistent naar te handelen, rekening houdend met diversiteit;
- communiceert op een open en respectvolle manier met leerlingen, ouders en andere professionals (pedagogische driehoek);
- stimuleert, enthousiasmeert, motiveert en volgt leerlingen tijdens het onderwijsleerproces;
- observeert, analyseert en draagt, op een inlevende en positieve manier, bij aan groepsprocessen en de sociaal-emotionele en morele ontwikkeling van de leerlingen;
- signaleert en speelt in op (on)mogelijkheden van de leerlingen in hun ontwikkeling van de meervoudige deelnamebekwaamheid (identiteit);
- 'ziet leerlingen' (is in staat het gedrag van leerlingen volledig te duiden) en zet dit om in handelen gericht op het gedrag van de leerling;
- erkent culturele, seksuele en levensbeschouwelijke diversiteit en doet daar recht aan;
- gaat integer om met de lichamelijke en identiteit van leerlingen;
- stemt het pedagogisch handelen af met anderen die vanuit hun (professionele) verantwoordelijkheid bij de opvoeding van leerlingen betrokken zijn;
- werkt vanuit de beweeg- en sportcontext aan burgerschapsvorming door leerlingen de ruimte te geven om zelfstandig en verantwoordelijk te handelen.

blijft waarom de 'brede professional basis' is uitgewerkt in twee nieuwe domeinen; 'onderzoekend handelen' en 'professionele identiteit'.

De samenhang tussen de vijf domeinen wordt verduidelijkt met een metafoer van de diamant, waarbij opvalt dat de oude domeinen in het midden staan en de nieuwe domeinen boven- en onderaan staan (zie figuur 1). Dit lijkt te verwijzen dat de nieuwe domeinen (onderzoek en identiteit) toch een andere positie

hebben dan de oude drie domeinen. Er is een onderzoek gedaan naar de mate waarin dit beroepsprofiel de steun krijgt van de KVLO-leden. Interessant is om te achterhalen of de 30 procent leraren die zich niet volledig kunnen vinden in het beroepsbeeld mogelijk bezwaar hebben tegen zinnestukjes die staan bij de domeinen 'onderzoekend handelen' en 'professionele identiteit'. Bijvoorbeeld welke ervaren docent herkent zich in de zin van het domein professionele identiteit: 'de leraar

reflecteert op kritische wijze op het eigen handelen en geeft blijvend sturing aan de eigen professionele ontwikkeling als leraar vanuit de eigen professionele identiteit'? Of in het domein onderzoekend handelen: 'test in de eigen onderwijspraktijk en stelt de handelingsalternatieven en/of beroepsproducten bij aan de hand van het doorlopen van het cyclische proces van plannen, implementeren, observeren, reflecteren en concluderen'. (Zie figuur 1 op pagina B78)

Het verschil tussen vakinhoudelijk en vakdidactisch

De onderscheiding tussen vakinhoudelijk, vakdidactisch en pedagogisch handelen lijkt helder, maar het verschil tussen vakinhoudelijk en vakdidactisch is vaag. Is vakinhoudelijk het 'wat' en vakdidactisch het 'hoe' van lesgeven? Met voldoende fantasie lijken deze beroepsdomeinen te verwijzen naar de drie doeldomeinen voor de leerlingen (zie de nieuwe kerndoelen). Het vakinhoudelijk handelen verwijst naar het doeldomein 'leren bewegen' (beweegvorming) en pedagogische handelen naar het domein 'betrokken bewegen' (persoonsvorming). Vakdidactisch handelen gaat vooral over 'hoe' de leerkracht samen met de leerlingen de gestelde leerdoelen wil realiseren en verwijst mogelijk naar 'samen bewegen' (groepsvorming).

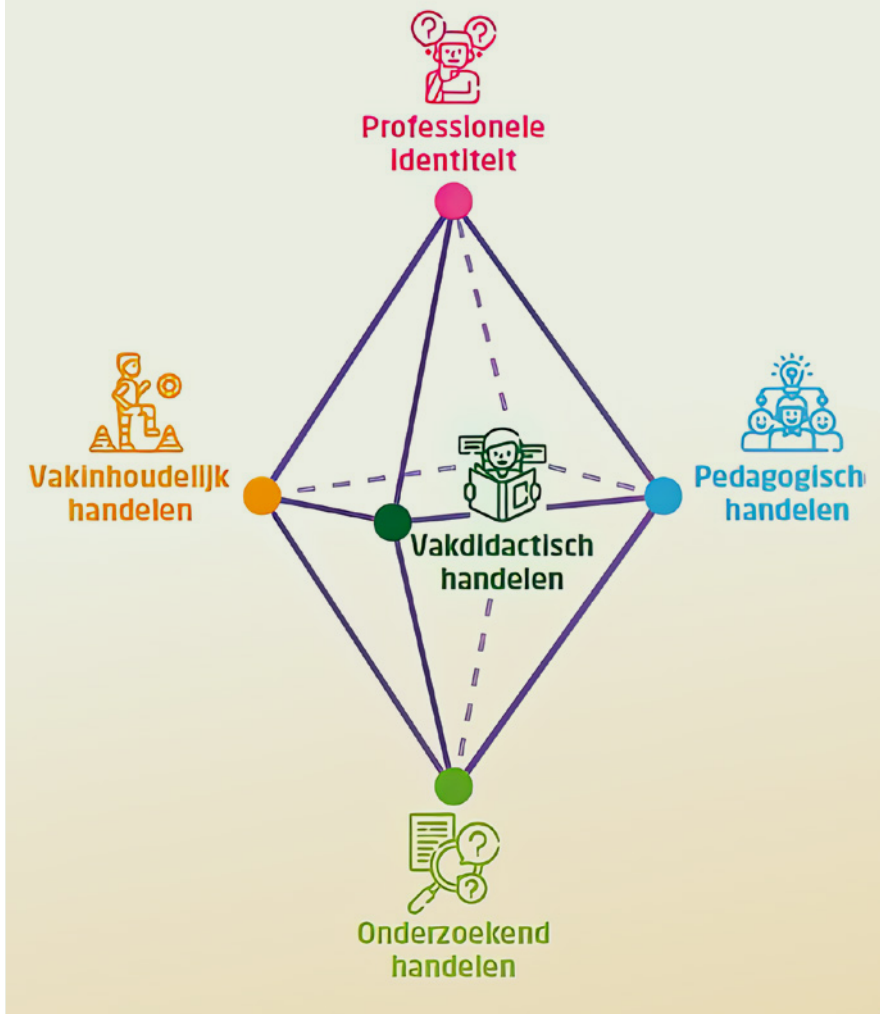
Twee beroepsdomeinen hebben een andere focus

De twee andere beroepsdomeinen (onderzoek en identiteit) zijn van een andere orde en zijn minder gericht op de leerlingen en meer op de leerkracht zelf. Het lijken meer 'mid-delen' om de andere doeldomeinen beter te realiseren. Bepaalde zinnen uit deze twee domeinen kunnen zonder moeite opgenomen worden bij de eerste drie beroepsdomeinen. Bijvoorbeeld de zin: 'analyseert praktijkvraagstukken vanuit verschillende perspectieven van relevante betrokkenen' past prima bij de zin uit pedagogisch handelen: 'communiceert op een open en respectvolle manier met leerlingen, ouders en andere professionals'. Het verschil tussen de eerste drie beroepsdomeinen

Onduidelijk blijft waarom de 'brede professional basis' is uitgewerkt in twee nieuwe domeinen; 'onderzoekend handelen' en 'professionele identiteit'

Figuur 1 Diamant van de samenhang van de vijf domeinen

en de twee andere heeft vooral te maken met de drie contexten waar de leraar in functioneert, les, school, maatschappij.

Mogelijk is dit het geheim achter de diamantmetafoor; in het midden staat de basis, het vakinhoudelijk, vakdidactisch en pedagogisch handelen waar het gaat om de lescontext. Het onderzoekend handelen aan de bovenkant van de diamant verwijst naar de maatschappelijke context van besturen en beleidsmakers die graag een wetenschappelijke verantwoording willen van wat leraren doen. Aan de onderkant staat de professionele identiteit. Vreemd dat daar niet staat 'handelen', waardoor het iets anders lijkt dan de andere beroepsdomeinen.

Professioneel handelen kan makkelijker verwijzen naar de schoolcontext waar de leraar op een professionele wijze moet samenwerken met collega's. In de diamantmetafoor zit nog een groot geheim en dat is het zesde hoekpunt dat nog geen naam heeft gekregen.

In de diamantmetafoor zit nog een groot geheim en dat is het zesde hoekpunt dat nog geen naam heeft gekregen

Een gemiste kans

De vijf beroepsdomeinen lijken gelijkwaardig, maar zijn dat volgens mij niet. Het is een gemiste kans dat de drie basis beroepsdomeinen niet zijn uitgewerkt met behulp van de drie contexten waar een leraar in functioneert: lesgerichte, schoolgerichte en maatschappelijke context. Dan waren de andere twee beroepsdomeinen niet nodig geweest. Nu lijken ze gelijkwaardig aan de basis beroepsdomeinen, maar dat zijn ze niet voor een leraar in de praktijk.

De samenstellers van het beroepsprofiel maken zelf in het voorwoord het onderscheid tussen lesgerichte, schoolgerichte en maatschappelijke context waarbinnen de leraar LO functioneert. Het verzorgen van de lessen is de kern van het beroep, maar de samenwerking met schoolcollega's en maatschappelijke instanties wordt steeds belangrijker. Bijvoorbeeld welk vakinhoudelijk handelen is gericht op de les-, school- of maatschappelijke context? Mogelijk kan dit nog gedaan worden voor de uitwerking van het landelijke opleidingsprofiel?

Een andere vraag is waarom de commissie geen aansluiting heeft gezocht met het Beroepsbeeld Leraar (2024) wat de andere leraarorganisaties in 2024 hebben geschreven. Zij gaan niet meer uit van de drie vooral onderwijskundige beroepsprofielen, maar van een ander onderscheid dat beter past bij het werk van de leraar.

Het beroepsprofiel als richtpunt voor de LO-opleiding

Het beroepsprofiel is voor de opleidingen het richtpunt voor wat de

Toch is het raar dat er zo weinig (of zelfs geen) leraren in de commissie zaten die nog in het onderwijs lesgeven

studenten moeten gaan leren. Het is daarom begrijpelijk dat de samenstellers van het beroepsprofiel vooral opleidingsdocenten zijn. Toch is het raar dat er zo weinig (of zelfs geen) leraren in de commissie zaten die nog in het onderwijs lesgeven. Mogelijk is de grote aanwezigheid van opleiders de reden dat er een nieuw beroepsdomein 'onderzoekend handelen' bij is gekomen. Er zullen maar weinig ervaren leraren zijn die vinden dat ze in hun lespraktijk 'onderzoekend handelen' gemist hebben. Het groot maken van 'onderzoekend handelen' in het beroepsprofiel geeft de opleidingen de kans om nog meer aandacht te besteden aan dit thema. De vraag is of 'onderzoekend handelen' past bij een beginnende leraar of dat dit vooral iets is voor ervaren leraren die een masteropleiding willen doen?

Het beroepsprofiel is een ideaal plaatje voor een ervaren leraar, mogelijk haalbaar na 40 jaar lesgeven. De lerarenopleiding moet daarom een keuze maken uit de het beroepsprofiel van wat realistisch is voor een beginnende leraar. Welke van de 45 zinnestjes kunnen geschrapt worden, wat moet een beginnende leraar zeker kunnen en wat kan die er later nog bij leren? Bijvoorbeeld moet een beginnende leraar het volgende kunnen; 'ontwikkelt en verantwoordt een consistent en samenhangende visie op het leergebied en beschouwt daarbij het bestaande vakleerplan en de dynamische beweeg- en sportcultuur kritisch -constructief'? Het is zelfs de vraag of opleiders dit zelf beheersen.

In het beroepsprofiel staat niet het eenvoudige zinnestje: 'kan op een verantwoorde wijze een uitgewerkte bewegles aanbieden aan een klas'. Dat is wat een beginnende leraar op zijn minst moet kunnen.

De zinnestjes in het beroepsprofiel vragen om een nadere uitwerking want bijvoorbeeld de zin: 'ontwerpt lessen vanuit een mix van leerdoelen, rekening houdend met verschillen in niveau en kenmerken van leerlingen' is voor een bewegles aan kleuters totaal anders dan voor een brugklas. Wie een goede les voor kleuters kan ontwerpen, kan dat nog niet voor de brugklas. De lerarenopleidingen hebben nog een grote klus om het beroepsprofiel te vertalen naar een opleidingsprofiel. Zeker omdat er steeds meer verschillende opleidingen ontstaan, waarbij de opleidingsduur enorm varieert.

Een gevaar?

Er loert in opleidingsland nog een groot gevaar. Er zijn onderwijskundigen op lerarenopleidingen die denken dat het zinnestje 'ontwerpt lessen...' een soort leeruitkomst is die niet alleen verwijst naar een bewegles, maar ook naar een les Nederlands of wiskunde. Op grond van dit soort algemene zinnestjes kunnen studenten van verschillende lerarenopleidingen straks eenzelfde soort modulair 'Ontwerpen van lessen' volgen, zonder een directe koppeling naar het vak. Want wie ooit een voetbaltraining heeft ontworpen is in de ogen van sommige opleidingen ook in staat om een beweeg- of taalles voor kleuters te ontwerpen.

Vraag het de leraar LO

Het is te hopen dat de lerarenopleiding niet alleen dit beroepsprofiel als richtpunt neemt voor het maken van het opleidingsprofiel. Het zou goed zijn dat de opleiding aan de leraren in de praktijk vraagt wat een beginnende leraar daadwerkelijk moet kunnen om de eerste vijf jaar met succes en plezier te overleven. De kans bestaat dat het werkveld toch te hoge verwachtingen heeft die niet haalbaar zijn in een vierjarige opleiding met studenten tussen de 18 en 22 jaar oud.

Misschien kan de KVLO eerst samen met het werkveld helder maken welke van de 45 zinnestjes van het beroepsprofiel passen bij een startbekwame, basisbekwame en vakbekwame leraar (Verveld & Diekerhof, 2024). ●

Bronnen

KVLO (2025). Beroepsprofiel Leraar LO 2025. Verkregen op 11 april 2025, via <https://www.kvlo.nl/wat-we-doen/hulp-advies/thema.aspx?item=Beroepsprofiel2025-2030>
Leraren en docenten, onder begeleiding van Kennisland (2024). Beroepsbeeld Leraar. https://www.aob.nl/assets/Downloads/Beroepsbeeld-Leraar_povovsombo.pdf
Verveld, H. & Diekerhof, J.W. (2024). Wat we verwachten van een net afgestudeerde docent LO? *LO Magazine* 112(6), 7-10.